

Bu Kadın Benim Annem Değil, Ablamın Annesi

... Abonman servisine giriyorum çıkıyorum, vatandaşın oturması için konulmuş koltuklara bir tıp sürekli oturuyor. Üç gün beş gün geçti hâlâ oturuyor. İş yapılamamış bir abone olduğunu düşündüm ve sordum "Ne bekliyorsunuz?" Çok yüksek bir sesle adeta şov yaparcasına "Beni senin servisine verdiler ama ben seninle çalışmam, ben kadından emir almaya alışık değilim" dedi. Hani derler ya başımdan aşağı kaynar sular döküldü, böyle bir tepki hiç beklemiyordum.

...

8 Mart Dünya Kadınlar Gününüz kulu olsun. Kadın haklarından önce insan haklarının tam anlamıyla hayata geçirilmesi dilekleriyle sözlerime başlamak istiyorum. İnsan hakları kavramı, kadın hakları, çocuk hakları, çalışan hakları, tutuklu hakları, eğitim hakkı, sağlık hakkı vs. gibi birçok başlığı içeren çok geniş bir yelpaze... Bu yelpazenin ülkemi sarıp sarmalayacağına dair umudumu hiç kaybetmedim.

32 yıllık iş hayatımdan bir demet sunmak istiyorum. Anılarımdan küçük bir demet. Mühendis kadından ziyade, galiba en çok sorunu çalışan kadın olarak yaşadım.

Elektrik Mühendisi Güzide ERKUŞ
TMMOB EMO Ankara Şubesi Müdürü

Yıl 1972 veya 1973, öğrenciyim. Staj yapacağız, asistana rica ettim, Ankara'da bir staj yeri istedim, vermedi. Bana Adana, erkek arkadaşlara da Ankara planlaması yapmış. O sinirle okuldan çıktım, Kızılay'a gittim. Sora sora Türkiye Elektrik Kurumu'nu buldum. -Hiç unutmuyorum Necatibey Caddesi 36 numara-Babam öğretmen olduğu için hiç devlet dairesi görmemiştim, böyle bir kavram yoktu kafamda. Kapıdaki görevliye Genel Müdür'le görüşmek istediğimi söyledim. "Ne konuda görüşeceksin?" dedi, "staj yapmak için görüşeceğim" dedim. Görevli gayet ciddi, "Genel Müdür yok, Genel Müdür Yardımcısı ile görüştüreyim seni" dedi. Tereddüt ettim, "yapabilir mi?" dedim. "Yapar, yapar" dedi ve ben de görüşmeyi kabul ettim. Yukarıya çıktım. Şık bir oda ve sekreter, şaşkınlık içindeydim, biraz bekledikten sonra iki tane kapitone kapıdan geçtim, makama girdim, şaşkınlığım iyice arttı, büyük bir oda, büyük bir masa. Genel Müdür Yardımcısı ayağa kalktı, "buyurun hanımefendi" dedi, hafifçe geriye döndüm baktım, benden başka kimse var mı diye, yoktu. Tekrarladı, "buyurun hoş geldiniz" dedi ve elimi sıktı. Koltuğun ucuna oturdum, çok heyecanlanmışım. Sorunumu anlattım. Hemen telefonu kaldırdı, sekreterine "Yalçın'ı bağla" dedi. Telefon bağlanınca da "Yalçın sana bir yakınımı gönderiyorum Akköprü'de staj yaptır ona" dedi. Teşekkür ettim. Çıkarken

arkamdan tekrar seslendi "okulunu bitirince yine gel bana" dedi. Dışarı çıktım, sekreter hanıma sordum, "kimdi bu Genel Müdür Yardımcısı?" dedim, "Hüseyin Tekinel" dedi... Bu anım kurumsallık anlayışının nerden nereye geldiği konusunda beni derin derin düşündürür hep...

1975 yılında stajlarımı yaptığım TEK'te okulu bitirmeden işe başladım. Altı yıl çalıştım ve eş durumundan Edirne'ye tayin oldum. Ankara'da çalışırken kadın mühendis olarak hiçbir sorun yaşamadım diyebilirim. Diyebilirim diyorum çünkü, çocuk sebebiyle izin aldığımda biraz tartışma yaşanır, amirlerimin beni anlaması mümkün değildi, çünkü onların eşleri çalışmıyordu. Ayrıca Ankara'da projede çalıştığım için dışarı ile temasımız olmuyordu. Dolayısıyla kimliklerimin de farkına varmamıştım. Edirne'deki beş yıllık dönem, tüm hayatımdaki gerek teknik, gerek sosyal birikimlerin maksimum olduğu bir dönem oldu. Birçok kimliği bir arada barındırdığım bir dönem. Kadın mühendis, kadın amir, anne, eş, ev kadını ve en önemlisi insan olmak. Zaman zaman bazı kimlikler öne çıkardı, yani dekorlar değiştikçe farklı bir kimlik başrolde olurdu. Mesela bir köyde trafolyu değiştirdikten sonra, muhtarın köy kahvesine getirdiği bir tas sıcak çorabayı dört işçi ile birlikte kaşıklarken insan kimliği öne çıkardı. Çocuklarımı kucaklarken anne kimliği, eşini doktora götürmek

için izin isteyen işçiye izin vermeyen müdürle tartışırken eş kimliği... evimde temizlik yaparken ev kadını kimliği... ekiple arzuya giderken mühendis kimliği... Bütün kimliklerimi sevdim, hepsine eşit davrandım, birbirlerine karşı üstünlük kurmalarına izin vermedim, eşimin sonsuz desteği ile her kimliği başarmaya çalıştım. İşte bu beni çok yordu. Zannediyorum bunun faturasını da ödedim. İki kere bypass oldum.

20-30 yıl geriye gidiyorum, kopuk kopuk anılar. Sizlerle paylaşmak istiyorum. Hatırlarsanız 1982 yılında Belediye Elektrik İşletmelerinin TEK'e devredildiği dönem. İşe yarayan yaramayan veya yetkin olup olmadığına bakılmaksızın, elektrik işçisi olarak TEK'e devredildiği dönem. Hazırlıksız bir devir olduğu için çok büyük hataların yapıldığı bir dönem...

Yıl 1983... Edirne'de borçtan elektrik kesintisi uygulaması yapılmamış vatandaş alışık değil. Borcu olan abonelerin elektriğinin kesilmesinin kararı alındı. Müdür de halktan gelecek tepkiden korktuğu için beni kesme ekibinde görevlendirdi. İki erkek mühendis daha vardı ama beni seçti. Kesmeye çıktık, şimdi semtini hatırlamıyorum, bir yere gittik. Bir kapıdan girdik, büyük bir avlu... Avlu içinde sekiz, on tane kadar ev var ama bu evler birer oda büyüklüğünde ve hepsinin kapısında elektrik sayacı vardı. İnsanlar bir anda başımıza toplandı, durumu anlattık fakat hiç itiraz olmadı. Tutanaklarımızı yaptık kesmeye başladık. Biraz sonra kadınlar ortada toplandılar, şarkılar söyleyerek oynamaya başladılar ama ne oyun... Şaşırdım ve galiba da korktum hemen arabaya bindim. Şoför geldi, "ne oldu?" dedi, "renginiz benziniz attı". Korktum "ne oluyor" dedim. Güldü "burası çingene mahallesi, komşusunun elektriği kesiliyor diye seviniyorlar" dedi. Müdürün korktuğu olmadı, şenlikli bir kesme yapıldı.

Yine Edirne'deyim, Edirne'de her yıl Kırkpınar Güreşleri düzenlenir. Televizyonlar sadece güreşlerin yapıldığı stadi gösterirler, oysa esas hareket çevrede olur. Çok büyük bir panayır kurulur, sirkler, lunaparklar vs. yerini alır. Edirne'nin meşhur çevirmecileri de orada olur; lokantalar, kır kahveler vs. ve hepsi elektrik ister. Bizim de orada 40 kVA'lık bir trafomuz var, bu trafo sadece bir hafta panayır sırasında kullanılır, onun dışında kullanılmaz. Bu sebeple de değiştirme talebimiz İstanbul Müessese

ENDEKS MEMURLARI SEYYAR MERDİVENLE TAVAN ARASINA ÇIKIP SAYACI OKUMAK ZORUNDA KALİYORLARDI. HESİNE YAZI YAZDIM, SAYAÇLARINI ALT KATA İNDİRMELERİ KONUSUNDA. HİÇBİR ÇALIŞMA YAPMADILAR. BİR YAZI DAHA... NAFİLE, BENİ HİÇ KİMSE HESABA ALMIYORDU. BİR SABAH ALI PAŞA ÇARŞISI'NIN ELEKTRİĞİNİ KESTİRDİM. MÜDÜRE TELEFONLAR GELEMENE BAŞLAYINCA, MÜDÜR KAÇTI, BEN KEŞAN'A GİDİYORUM DEDI VE GİTTİ.

tarafından sürekli reddedilirdi. Dolayısıyla elektrik bağlarken çok titiz kurulu güç tespiti yapardık, lamba sayılarını dahi sözleşmeye yazardık. Akşam da sürekli o bölgede dolaşarak sözleşmeye uyup uymadıklarını kontrol ederdik. Çünkü trafo sık sık devreden çıkardı. Panayırcıların tamamı Çingene idi. Bir gün yine bir talep geldi ama bizim ekiple anlaşamamışlar ve "amiriniz gelsin, onunla konuşalım" demişler ve beni çağırdılar gittim. Ekip ustası yanıma geldi. Usta 1,85 boyunda sanırım 120-130 kg civarında iri yarı bir adam. Ben de zayıf, ufak tefek, pantolonlu, botlu ve çok kısa saçlı bir tip yanındaydım. Usta birkaç kez

çağırdıktan sonra vatandaş nihayet yanıma geldi, fakat çok sinirliydi. "Söyle" dedi usta "ne istiyorsun?". "Ulan Allah belanı versin, boyun bosun devrilsin, erkeklüğünden utan sen bundan mı emir alıyorsun..." küfürlerle devam etti. "Ben bundan elektrik falan istemem, ben gidiyorum" dedi ve gerçekten çadırını topladı gitti.

Panayırcı beni kabul etmemişti ama benim işçilerle, ustalarla, teknisyenlerle ve personelle ilişkilerim çok iyi idi. Beni kabul ettiler, sevdi. Saydılar. İlişkiler karşılıklı idi. Saydırdım. İnsan kimliğim ve karşıdakilerin insan kimliği hep başrolü oldu. Sonra amirlik... sonra mühendislik. Neden bilmiyorum bazı meslektaşlarımla sorun yaşadım, amirlerimle de. Bunun nedenini de kadın olmakla birlikte biraz da kişiliğimden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Onlar beni hep ikinci plana atmaya çalıştılar. Bunu asla kabul etmedim.

Yılı hatırlamıyorum ama 1983-1984 olabilir. İstanbul'dan disiplinsizlik nedeni ile bir işçi Edirne'ye sürgün gelmiş. Diğer mühendisler müdürü ikna etmişler ve işçi benim servisine verilmiş. Ama kimse bana bir şey söylemedi, bu bilgi bana personelden geldi. Ben de o zaman proje kontrol, abonman, kesme bağlama işlerine bakıyorum. Abonman servisine giriyorum çıkıyorum, vatandaşın oturması için konulmuş koltuklara bir tip sürekli oturuyor. Üç gün beş gün geçti hâlâ oturuyor. İş yapılamamış bir abone olduğunu düşündüm ve sordum "ne bekliyorsunuz?" Çok yüksek bir sesle adeta şov yaparcasına "beni senin servisine verdiler ama ben seninle çalışmam, ben kadından emir almaya alışık değilim" dedi. Hani derler ya başımdan aşağı kaynar sular döküldü, böyle bir tepki hiç beklemiyordum. Bir an düşündüm, önce personeli arkama almam gerektiği aklıma geldi çünkü senaryonun mühendisler tarafından

(Mustafa hariç) yazıldığını biliyordum. Bir iki saniyede kendimi toparladım ve güldüm sonra yüksek sesle; "Benim servisimde hiç özürü personel yok, kimse kimseden emir almaz, herkes işini, sorumluluğunu yetkisini bilir, benim müdahaleme gerek kalmaz, ancak bütün işlerin sorumlusu benim" dedim ve devam ettim. "Ben sabırlı bir insanım, senin bana gelip iş isteyeceğin günü beklerim, ama sen gelmeden benim sabrım taşarsa da ne olur bilemem..." Konuşmasına fırsat vermeden hızla salondan çıktım. Elim ayağım titriyordu. Odama zor gittim. Şimdi ne olacaktı? Günler geçiyordu, bu durum hiç aklımdan çıkmıyordu, uykularım kaçırıyordu acaba benim sabrım nasıl taşacaktı veya taşarsa ne olacaktı? Bu durumu gururuma yedirip diğer mühendis arkadaşlarımla veya müdürle paylaşmadım. Eşime bile söyleyemedim, utandım. Çok sıkıntılı üç beş günden sonra işçi bir gün odama geldi, özür diledi ve iş istedi. Ömrümde aldığım en derin nefesti o... Ben de hiçbir şey olmamış gibi davrandım, birlikte çok iyi anlaştık ve çalıştık. Çok çalışkan ve çok dürüstü, hiç problem yaşamadım. Bir buçuk yıl kadar sonra tekrar İstanbul'a tayin çıkarttırdı ve gitti. Vedalaşırken ikimiz de ağlamıştık.

İş yerinde bunlar yaşanırken evde de annelik ve ev kadınlığı devam ediyordu. O yıllarda piyasada şimdiki gibi bol çeşitli çocuk giysisi yoktu, piyasada olanlar da benim zevkime uymuyordu. O sebeple çocuklarının kıyafetlerini kendim dikiyordum, çeşit çeşit örgüler örüyordum. Zor modeller seçiyordum, bu beni dinlendiriyordu. İlk müdürüm Kamil Soğukpınar, "dinlenmek iş değiştirmektir" derdi. Ben de dinlenmek için iş değiştiriyordum. Üstlerinde pırl pırl görünce de büyük bir haz alıyordum. Günde üç beş saat uyku ile yetiniyordum, yorgunluk hissetmiyordum. Bütün işlerimi zevkle yapıyordum. Çocuklarını küçüktü, sık sık bakıcısı

kaliyorduk. Bazen eşim iş yerine götürürdü bazen de ben. Yine bir gün işe gidiyoruz kızım beş yaşında oğlum ise bir yaşında, işle ev arası 2,5 km idi, o yolu yürürdük. Beş yaşındaki kızım o yolu yürürdü oğlum da bebek arabasında, taksi yok muydu? Neden yürürdük hiç hatırlamıyorum, düşündükçe içim yanıyor. Yürüyoruz, dükkânların önünden geçiyoruz. Esnaf da dükkânların önünde oturmuş çay içiyorlardı. Bir ara bir ses duydum. "Bak ağlayan kadının çocukları da varmış" irkildim... demek ki ben kimse görmesin diye ağlama işini yolda yapıyordum. Tabii hem de zamandan kazanmışım yürümekle ağlama işini birlikte yaparak...

Köy arıza, şebeke işletme, abonman proje işleri derken birkaç yıl aynı tempoyla geçti. Kızım okula, oğlum kreşe başladı. Onları işe götürdüğüm zamanlarda hep ambarda oturturdum. Mühendislerin eleştirilerine maruz kamamak için odama çıkarmazdım. Zaten benim ambarda çok işim olurdu. Ambarda çok titizdim.

...Evet kızım okula, oğlum kreşe başladı. Ama galiba benim ambarımdan, ekip arabamdan, işçilerimden pek hazzetmiyorlardı. Oğlum kreşte öğretmenlerine "Bu kadın benim annem değil, ablamın annesi, babamın ikinci hanımı. Benim annem uzun saçlıydı, her gün makyaj yapardı hem de hep etek ve topuklu ayakkabı giyerdi" demişti. Kızım daha farklı bir tepki gösterdi. Sık sık sorardı "Anne sen hiç okula gittin mi? Kaç yıl gittin? Neden o kadar çok gittin? Okumayı ancak mı öğrendin?" Ben de cevap verirdim. Ama bunları sorarken sık sık da "ben okulu bırakacağım" derdi. Bir gün, "anne sen bizim okula gel, derste gel arkadaşlarım da öğretmenim de seni görsün ama etek giy, topuklu ayakkabı giy, makyaj yap, şapka tak çok süslen gel" dedi. Şapka hariç tüm isteklerini yerine getirdim, derste okula gittim. "Hoca hanım özür dilerim" dedim ve kızımın söylediklerini anlattım.

Şaşırıldı, "neden acaba dedi, Burcu ile hiçbir sorunumuz yok" dedi. Akşam kızım çok neşeli geldi eve. "Anne çok mutluyum, ben okulu bırakmaktan vazgeçtim. Sen çıktıktan sonra öğretmenim 'siz de çok çalışın Burcu'nun annesi gibi mühendis olun' dedi. Meğer mühendislik iyi bir şeymiş, ben kötü bir şey zannediyordum, arkadaşlarımdan, öğretmenimden çok utanıyordum" dedi.

Evet gerçekten mühendislik çok güzel bir şey, insani ilişkiler çok önemli. Zannediyordum yıl 1984. Canım arkadaşım Mustafa Serbes'le EMO Edirne İl Temsilciliği'ni kurduk. Ben her zamanki gibi işin mutfağını seçtim. Başrolde görünmeyi sevmediğim için Mustafa temsilci oldu ben yardımcı oldum.

Bu arada çılgın işler de yaptım. O yıllarda Edirne'de çevre yolu yapılmamıştı, E5 şehrin içinden geçiyordu ve Kapıkule çok işlekti. E5 üzerindeki benzin istasyonlarının elektrikliğini kesmişim, ortalık ayağa kalkmıştı.

ANAP iktidarda idi, Edirne ANAP İl Başkanlığı da kaçak elektrik kullanıyordu, birkaç kez yazı yazdım, abone olmadılar, sayaçtan kestim tekrar bağladılar. Ben de bir

gün direktan kestim, yine ortalık ayağa kalktı. Müdür çok kızıştı. Bir yere sürülecek diye çok korkmuştu.

Edirne'de tarihi bir çarşı vardır, Ali Paşa Çarşısı, hatırlarsınız birkaç sene önce yanmıştı. İşte bu çarşıda yüz civarında dükkân vardır ve Yunanistan ile Bulgaristan'dan gelen günübürlük müşterilere hizmet verirler çoğunlukla. Çok hareketli bir yerdir. Bu dükkânların sayaçları tavan arasında idi. Endeks memurları seyyar merdivenle tavan arasına çıkıp sayacı okumak zorunda kalıyorlardı. Hepsine yazı yazdım, sayaçlarını alt kata indirmeleri konusunda. Hiçbir çalışma yapmadılar. Bir yazı daha... Nafile, beni hiç kimse hesaba almıyordu. Bir sabah Ali Paşa Çarşısı'nın elektriğini kestirdim. Müdüre telefonlar gelmeye başlayınca, müdür kaçtı, "ben Keşan'a gidiyorum" dedi ve gitti. Ben de çarşıya gittim, gelecek kişileri bekledim, olacakları tek başıma göğüslemeye karalıydım. Nitekim biraz sonra Vali Yardımcısı ile Belediye Başkan Yardımcısı geldiler. Çok kişi geldi ama onların kimliğini şu an hatırlamıyorum. Durumu izah ettim, birkaç dükkânın tavan arasına çıkardım manzarayı gösterdim, ikna oldular. "Biz arabulucu olalım, size söz versinler, siz de şimdi bağlayın, işler tamamlanmazsa tekrar keselim" dediler, ben de kabul ettim ve elektriği verdim. 3-4 gün gibi kısa sürede

sayaçlar istediğim düzene getirildi.

Yıl 1986 eşimin tayini Kars'a çıktı, ben de Kars'a tayin istedim. O yıllarda taşıma şirketleri yoktu, zaten aldığımız harcırah trenle bile zor yetiyorduk. Üç aile bir vagon kiraladık ve eşyalarımızı trenle Kars'a gönderdik. Biz de yollarda konaklayarak bir haftada Edirne'den Kars'a vardık. Kars İl İşletme Müdürü birkaç ay bana iş vermedi. Bir gün bütün mühendisleri çağırdı, toplantı yapacağını söyledi. Toplantıda bir de İğdir İşletme Şefi vardı, altın kolyeli, altın künyeli, Turizm Ticaret Yüksek okulu mezunu bir kişi. Müdür, bundan böyle bu vatandaşın emrinde çalışacağımı söyledi. Olağanüstü sert tepki gösterdim. "Bir mühendis idari kadro altında çalışamaz ancak o şef benim emrinde çalışabilir" dedim. Müdür çok sinirlendi. Birkaç ay daha işsiz güçsüz oturdum. Sonra bir gün beni çağırdı, "sen iyisi git İşletmeleri kontrol et" dedi. Ben de kabul ettim, "nereden başlayayım?" dedim, "Susuz'dan başla" dedi. Ertesi gün hemen Susuz'a gittim. Ne yapacağımı bilmiyordum ama bu görevin ne anlama geldiğini kavramıştım. Abonman servisinde çalıştığım için prosedürü çok iyi biliyordum. İyi bir denetleme yaptım ve ciddi bir zimmet tespit ettim. Resmi müfettiş istedim, resmi müfettişler de aynı rakamı

buldu. İş yargıya intikal etti, tatsız ve benim için çok üzücü olaylar yaşandı. Ve müdür beni başka işletmeleri kontrol etmek için görevlendirmedim. Başka iş de vermedi. Ben de hep boş oturdum. Ama Kars denilince odacımız Hüseyin Efendi aklıma gelir. Bir gün "Hüseyin Efendi bir bardak çay getirebilir misin?" dedim. 1-2 saat geçti çay yok, "neden çay getirmedi?" dedim. "Sen getir demedin, getirebilir misin dedin. Ben de içimden 'ıh' dedim" dedi. "Hüseyin Efendi lütfen benim tarzıma alış, ben getir diyemem" dediysem de nafile benim tarzım aynı kaldı, o da benim işlerimi yapmadı. Asla emir veremedim, işlerimi kendim yaptım.

1989 yılında eşim Ankara'ya tayin oldu, ben de tayin istedim ama TEK Genel Müdürlüğü Ankara'da kadro yok gerekçesi ile tayinimi yapmadı. Hayatımda ilk ve son kez torpil yaptım, torpil ile eş durumundan Ankara'ya tayin oldum, 1996'da da emekli oldum.

Şu anda EMO Ankara Şubesi'nde idari bir görevdeyim. Bunca yıllık mesleki deneyimimden sonra, hayata aynı pencereden baktığımız ve yaşamı beraberce yüreklerimizden aynı coşkuyla süzdüğümüz EMO Ankara Şubesi personeli ile birlikte çalışmaktan ve üretmekten her zaman mutluluk duyuyorum.

İŞ GÖRÜŞMESİ

Elektrik Mühendisi L. Mehpere CANTER

Cok eskidendi, ilk defa Etibank'ta göreve başlayacaktım. İşyeri Necatibey Caddesi'ndeydi. Sayın Kamil Toktaş Bey ile görüşmem gerekiyordu. Heyecanlıydım ve korkuyordum. Odasına girdiğimde beni güler yüzle karşıladı, yer gösterdi oturdum. Bana sorular sordu. Ailemden bahsettim. Öyle babacan bir tavır vardı ki korkum ve heyecanım kalmadı. Biraz da şımararak beni kabul edip etmediğini sordum. Gülerken hemen başlayabileceğimi söyledi. Ama ailemi Ankara'ya getirmem gerekiyordu. Bunu açıklayıp 15 gün izin istedim. Bana izin de verdi, sevinçten havalara uçuyordum.

Sayın Kamil Toktaş Bey ve Sayın Hüseyin Tekinel Bey ile çalıştığım ilk yıllarımda onlardan daima sevgi hoşgörü ve yardım gördüm.

Seneler geçti, onlar belki unuttular ama ben hiç unutmadım. Buradan onlara teşekkür etmek istiyorum.